

"PRINCIPE DE VIANA"

SUPLEMENTO MENSUAL DE LA REVISTA, DESTINADO AL FOMENTO DEL VASCUENCE

DIPUTACION FORAL DE NAVARRA

Franqueo concertado
N.º clasificador 34/60

DELEGADO DIPUTADO: M. J. URMENETA

Iruigarren urtea. Pamplona. Julio-Agosto 1968. Uztaila-Agorrilla. Iruña. 29-30' gn. zenbakia

DIRECTOR: J. E. URANGA

EUSKALTZAINDIA

III - TXERTO BERRIAK

ARTURO CAMPION
(Iruña, 1853 - 1936)

zena, asmoen lerroan sartua. Zer asmo ziren oiek?

JOKABIDEA

Asieratik bi jokabide artu zituen gain: izkuntzarena eta zabalakundea. Berexkuntza beharrezkoa. Izkuntzaren argibidea, bere aberastasunak adieraztea bezela da. Baño zer egiten dugu gure sagarrak oberenak direla esatearekin, sagardiak galtzen ari diranean? Euskaltzaindiaren beste egitekoa, beraz, euskerraren indartzea eta zabaltzea izango zen.

Bi jokabide aukerak ez dira elgarrekin asarre. Gerta laike jakin-

Bitzta gauza aundia izanik, ez aski mundura etortzea; sortu berriak berekin du lana eta azi beharra. Denborakin egiten dira gauzak eta naiko lanekin gizona. Zer esan Euskal Akademiak?

Urte askoren buruan gauz bat egina ikustean ez da aisa nolako asiera izana duen burura ekartzea. Gizona aipatu dut. Eta zer da, izan ere, munduan, aur sortu berri bat baño gutxiago denik? Alare aur ori zerbait da; asko da. Aurra bera baño gutxiago, aurra egiteko asmoa... Eta zer zen 1918'an Oñatin artu erabakia, aurraren asmoari bide ematea baizik? Ordu arte amets

JULIO DE URQUIJO
(Deusto, 1871 - Donostia, 1950)

tsu bat euskera kontuan inork baño geiago dakiena; baño bere etxe zokoan sartua. Beste batzuk laneko izan laizke on. Orra or bi mailla, bi lanbide; biak zoin baño zoin oieak euskeraren alde lan egiteko.

Asmoari sortu zaio arima. Ba dakigu zer nahi dugun. Elguezabal, Bizkai'ko diputadu jauna izan zen burubide aundi onen aita. Lenbiziko lanak kemen guzia eskatzen du eta laguntza guziak ez dira geiegi, aurrera eramateko, esango zuen berak. Baño nola bazterrera utzi euskerari esku bat botatzea? Ez esku hat, biak, eta amar, behar balira...

R. P. PIERRE LHANDE
(Bayona, 1877 - Tardets, 1957)

GIZONAK

Indarra behar zuen aurrak eta, lau Oñati'ko euskaltzainak —Azkue, Canpion, Elaizalde ta Urquijo jaunak—, bost lagun berri izendatu zituzten urte bat baño len. 1919 garren urte artan bertan sortu ziren Euskaltzaindiko lenbiziko laguntzaleak. Berrogeita lauetatik sei dira bizi: Manuel Lecuona (zuzendaria), Isaac Lopez Mendizabal (ohorezkoa), Menendez Pidal (ohorezko), Iburguchi, Gabriel Manterola eta Odon Apraiz.

Denbora berean Azkue jauna lendakari izendatua izan zen.

1920'koa dugu gure Aita Damaso Intza'ko euskaltzain osoa. Chile aldean urte samalda ederra egin ondoan itzulia, uste baño obeki etorri zaigu. Asko poztu gera gure artean ikustez eta urte asko opa dizkiogu bere Euskalerrri maitean.

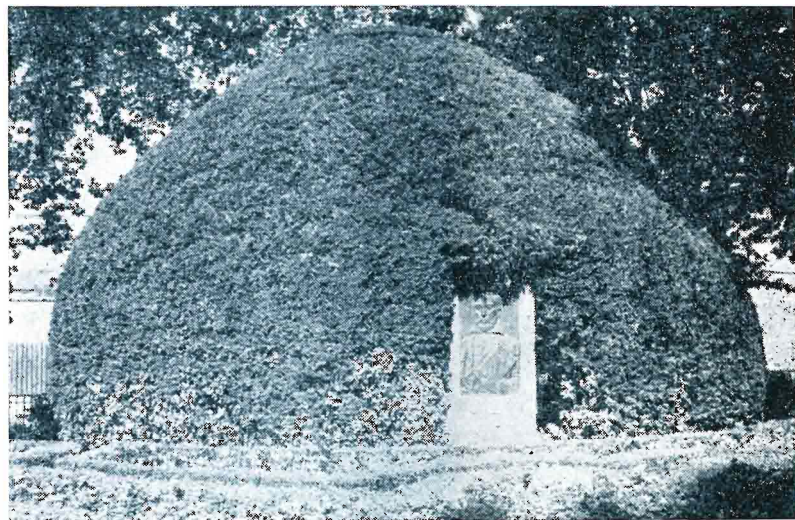
Gizon aundi aukerak egin zuten Eustzaindiaren gorputza; gizonen lanetik etorriko zakion gero indarra ta kemena, itzal aundiko zerbait izan arte. Ortan gaude. Aiek bezela, bakoitzak bere aldetik dezakena egiteko prest gu ere. Batzuk joan eta besteak etorri, Euskaltzaindia txerto berriak artzen ari.

J. M. S.

Oharra: Irudiak Gregorio de Mujica jaunaren «Los titanes de la Cultura Vasca» liburutik artuak dira.

DOMINGO DE AGUIRRE
(Ondárroa, 1864 - Zumaya, 1920)

Huarte de San Juan

Iruñen, «Taconera» delako zugaitzian dauka bere arria. Lore eta beste gauza eder askoren ondoan omen-arri txiki bat, ostu azpian gordetako erbia bezela zuloan sartua. Gizon aundi baten oroigarri eskasa...

Neretako asko esan nahi du ostu-pilota arek. Zenbat aldiz ez ginen joaten ostegun eta festa atsaldetan ipar aize goxoa artzera! Iruña sarrerako zubi berria anka azpian; Altsasuk trenak su botatzen zutela, irutian; aurtzai, soldado ta usoak. Antxe, iruzkiari bildur den mutilla bezela, amasei garren mendeko gizon baten oroigarria.

Arria aipatu dugu. Bizi aberats baten neurria ez da arriak ematen duena. «Takoneran» denak dira aundiagoak, ederragoak. Begira jarri eta, nor ote zen gizajoa galdetzeko modukoa da Huarte jaunarena.

Naparroko seme argi au sendagille izana da. Donibane Garazi'n jaioa 1530 gn. urte inguruan, España'ko aldean egin zituen bere eskola aundiak. Gutxi dakigu bere biziaz. Batzuk uste dute Hueskan egin zela sendagille; beste batzuk diotenez Alcalá de Henares'en.

Nola edo ala, Granada'n zegon Baeza'ko izurri (gaitz) bildurgarria sortu zelarik. Au da sendagille bezela berak baliatuko zuen gertakizuna. An lan egiteko eskeini zen eta bai egin ere. Gaitza menderatu zuen eriotz aundirik gabe eta an agertutako trebetasunak asko baliatu zion bere izen onari.

Alare bere aipamen aundiena liburu bati zor dio Donibane'ko seme aundiak. «Argien azterketa» esan ginezake euskeraz berak adierazi nahi izan zuena; «Examen de Ingenios», erderaz. Nork zertako errextasuna duen adieraztea ez dela xorginkeria gaur sinesten dugu. Baño orduan gai ontzat idazteko eta eman zituen argi bideak emateko, etzen makala.

Arrigarriena, ainbeste urteren buruan aren esanak zerbaitendako bala dezaketela jakitea da. Eta jakintsuak diotenez, Huarte jauna gaur bertan mundu guzian aipatua da, España'n ez ba da. Berdin gertatu zen liburua argitaratu zuenean: Europa osora zabaldu zen eta gutxienez bost izkuntzatar itzuli. Gure artean berriz, aitzaki ta buelta, Inkisizioa delakoak giltzapean sartu zuen liburua. Betiko buru gogorrak!

San Fermin egun batez izana naiz Huarte jaunaren iduria «Taconerako» arrian ikusten. Bide bazterreko belardi goxoa etzanik, mutil bat lo. Iribaritze zaindaria, berdez belarra bezela, txartela eskuan mutilarengana... Esmatze txarra. Festak. Ardoa.

Antxe bertan Donibaneko sendagille argiaren arria bere axeri zuloan. Ongi dago dagon lekuan; obe du burua ez jasotzea. Zer esango zuen San Fermin festak ikusi-ta?

Antxe bertan Donibaneko sendagille argiaren axeri zuloa...

Nahi gabe poza artu nuen ez goregi ikusita. Obe du burua ez jasotzea. Beste mundu bateko basa-pistiak izan balira bezela, bi gazte edo jenero, eztaikit zer modutan...

An an «Examen de Ingenios» eta sikiatra guziak!

Zer nauzu? Sanferminak...

SAGI

Presentaron un proyecto de Ley

Para regular la enseñanza de las lenguas regionales

Antonio Arrue Yauna, Gipuzkoako Fameli aldeko Kortetako Prokuradorea.

En la reunión de junio de un grupo de Procuradores en Cortes en Barcelona, asistieron los representantes de familia de Navarra, Guipúzcoa, Vizcaya y Alava entre

otros, y entre los acuerdos adoptados para gestionar en las respectivas comisiones de las Cortes, a petición de don Antonio Arrue, representante de Guipúzcoa, se aprobó el acuerdo de pedir la PROMULGACION DE DISPOSICIONES PARA PROTEGER LAS LENGUAS REGIONALES. Con este motivo LA VOZ DE ESPAÑA de San Sebastián publicó la siguiente entrevista con nuestro querido amigo, ilustre abogado, académico de la Lengua Vasca, don Antonio Arrue:

«Al regreso de don Antonio Arrue hemos conversado con él para ampliar algunos aspectos de su intervención. En primer lugar nos ha dicho:

—En el programa que hice público con ocasión de la elección de Procuradores en Cortes de representación familiar por Guipúzcoa, y al que, naturalmente, estoy obligado a ajustar mi actuación decía entre otras cosas lo que sigue: «Trabajaré por la conservación y difusión del vascuence, pues me sien-

to optimista sobre el porvenir del euskera, si sabemos cuidarlo con inteligencia y con decisión». Y añadía: «Aprovecho esta oportunidad para adherirme a las peticiones formuladas por la Academia de la Lengua Vasca, en escrito que elevó al Ministerio de Educación y Ciencia el mes de diciembre de 1966».

En un acto público en que intervine el año pasado, me expresé en términos muy semejantes ante varios miles de personas, solicitando de los Poderes públicos —según dije textualmente—, «la adopción de idénticas medidas de protección para las demás lenguas vernáculas españolas, como son la catalana y gallega».

Recientemente he planteado este asunto en una de las sesiones de la Academia de la Lengua Vasca, a la que pertenezco como miembro de número, y he tratado sobre el particular, no solamente con varios lingüistas especializados en el vascuence, sino también con varios amigos de Cataluña y Galicia que laboran por el fomento de sus respectivas lenguas vernáculas. Y, la verdad, estimamos todos que ha llegado la hora de que procuremos la promulgación de una disposición legal en que se plasmen, con las debidas garantías, de efectividad, las medidas adecuadas de conservación y protección de los tres idiomas: EL VASCUENCE, EL CATALAN y EL GALLEGO.

¿Cuáles son, a su juicio, estas medidas?

Podría extenderme largamente en la exposición de esas posibles medidas adecuadas de conservación y protección de las tres lenguas. Voy a limitarme a expresar las peticiones que al Ministerio de Educación formuló la Academia de la Lengua Vasca en su escrito del mes de diciembre de 1966:

«Implantación, a título experimental, de cursos de lectura y escritura en lengua vasca en algunas escuelas de Alava, Guipúzcoa, Navarra y Vizcaya; establecimiento con carácter voluntario, tantos en estudios primarios, como en la enseñanza media, de exámenes de lectura, traducción, escritura y análisis gramaticales en lengua vasca; creación de escuelas primarias piloto dedicadas en régimen de experimentación a la enseñanza bilingüe; creación en las Escuelas de Magisterio de Bilbao, San Sebastián, Victoria y Pamplona de cursos graduados de lengua, gramática y literatura vascas, e implantación en determinados centros universitarios y escuelas superiores de cursos de lengua vasca de carácter voluntario».

¿Puntos fundamentales de su propuesta?

Propongo que se inicie por los procuradores en Cortes de representación familiar, la labor preparatoria de una proposición de ley tendente a la conservación y protección de las tres lenguas regionales, adoptando al efecto los acuerdos siguientes: 1.º Que se constituya una comisión integrada por algunos de los procuradores de las provincias Vascongadas y Navarra, de Cataluña, Valencia y Baleares y de Galicia. 2.º Que esa comisión se dirija a los lingüistas y asociaciones culturales de sus respectivas regiones solicitando su colaboración de carácter técnico. 3.º Que la misma comisión se dirija al Ministerio de Educación y Ciencia y a la Vice-secretaría del Gobierno, exponiendo sus deseos y propósitos, recabando además del Ministerio de Educación asesoramiento técnico.

Una advertencia final. Estimo absolutamente necesario que en la labor que desarrolle y en las gestiones que realice, la comisión procure buscar, ante todo, la máxima eficacia. Y que esa labor y esas gestiones han de ser tales que nadie pueda advertir en ellas nada que vaya en mengua o menosprecio de la lengua común, de la lengua nacional de todos los españoles».

(Donostiko «La Voz de España» Egunaritik artua).

ESKVALERRIKO LEIOA

EUSKAL IDAZLEEN (IZKRIKATZAILAEN) LENBIZIKO JARDUNALDIAK

Yoan berri den Garagarrillaren 28, 29 eta 30 egunetan Bizkaiko Ermua'ko errian EUSKAL IDAZLEEN BATZARRA izan da.

Iru gai, iru solas-bide izan dira batzarrekoek arreta aundiarekin itzegin, erabilli dituztenak:

«Euskera literarioaren BATASUNA», «BATASUN ori sar-erazteko bideak», eta «Idazleen ALKARTASUN bat sortzea».

Jardunaldi auek GEREDIAGA deitzen den Durango'ko Merindadearen Adiskideen Elkargoak antolatua izan dira.

Gure euskera literarioaren etorkizunaren kontrako oztipoak kentzeko ondore onak bilduak izango direla ustean gaude euskaldun guzietan.

«HERRI GOGOIA», EUSKAL ARGITALDARIA

Donostian gure Euskal erriaren yakiteari doazkon gaiek zabalkunde geiago izan dezaten sortu da Etxe argitaldaria, edo Editorial au. «HERRI GOGOIA» du izena eta izen onekin euskaldun guzietan badakigu zeintzuk diran bere asmoak, naikunde eta elburuak. Argi eta labor esateko aipatuko dugu emen «HERRI GOGOIA» Editorialak bere zabalkunde orrietan esaten duena: «Gure herriaren kulturari dagozkion gauzeri bultzada bat emateko nahiakin sortzen da gaur, HERRI GOGOIA, S. A. (HEGOSA) izeneko Argitaldaria; arnasa berritzaile batekin; liburuak, diskak, zintzak, eta gure EUSKAL KULTURA aberastu dadin behar ditugunak, argitara emateko. Guzien laguntzarekin, Argitaldaria honen helburua ongi bete ditek. Elkarre honetako atzioak erosi itzazun, eskatzen dizugu eta doakizun neurrian, argitaldaria zurea izango da. HALA LAGUNDUKO DITUZU, GURE HERRIAREN KULTURAREN AZIERA ETA ABERASTASUNA. TXARTEL (AKZIOA) BAKOITZA, 500 pezetakoa izango da. Batek 10 azkizio baiño gehiagorik ezin ditu euki. Akzionistarentzat, liburuak euneko ogei (20%) gutxiago balioko dute. Diskak euneko hamar (10%) gutxiago. HERRIAN DITUGUN GIZON OSPETSUENAK, bere jakinduriaren laguntza eskeindi digute».

Atera berri diren eto laister aterako diren liburu eta diskak auek dira:

«Julio Caro Baroja-ren liburu berri bat».

««Prehistoria y lingüística», Jorge Oteiza'rena.

«Xabier Lete'ren olerkiak».

«Ez dok Amairu» taldearen kantakin osatuko den liburuak.

«Mikel Laboa, Julian Lekuona eta Xabier Lete'ren diskak».

Edozeinek nai baldi badu EUSKAL ARGITALDARI oni diru laguntza eman, akzioak arturik ordainez, zuzenbide ontara eskatu dezake: «HERRI GOGOIA» Apartado 747 Donostia.

BILBOKO UNIBERSIDADEAREN «LAGUNEN ELKARTEA» SORTUKO AL DA?

Berri au «Zeruko Argia» euskal astekaritik artzen dugu:

«Madrilgo Unibersidadea, Naparroan bete-betea asmatua duten bezelako beren Unibersidadearen LAGUNEN ELKARTEA sortu nairik dabiltz. Oraintxe izango genduke ordu egokia BILBOKO UNIBERSIDADEAREN LAGUNEN ONELAKO ELKARTEREN BAT asmatzeko; au izango baita EUSKALERRI GUZIRAKO IKASTETXEA». Ain maite dugun «Zeruko Argia» euskal aldizkariaren asmo, eginai au gogotik onartzen dugu guk Bilboko Unibersidade berri au Estaduaren ardurapean dagon Euskalerrri guzira Unibersidade izango baita. Bilboko Unibersidade onek bere agintzepean Euskalerritik kanpo lurralden bat izaten badu ere (onekin Santander nai dugu esan) baitu ere Euskalerrriko dirari Bizkai eta Gipuzkoa lurralde anaiak, eta berekin Euskalerrriko gañerakoek, arabatareta naparroak, gure eguneroko artuemanak izaten baitugu. Onengatik euskaldun guzietan gure ongi etorri eta baimendu bear dizkiotegu Bilbo Unibersidadeari baita ere gure baitetza eman «Zeruko Argia» astekari maiteari bere BILBOKO UNIBERSIDADEAREN LAGUNEN ELKARTE BAT antolatzeko xedearengatik.

Batzuk Estaduaren ardurapean dagon Unibersidade besterik ezdute nai, beste batzuk onartzen dituzte bi klasetako Unibersidadeak: Estaduaren kanpo direnak, au da libre daudenak, eta Estaduaren manupean bizitzen direnak. Ondo daude biak. Ala nola Naparroko Unibersidadeak bere LAGUNEN ELKARTEA daukan Bilboko Unibersidadeak berea izaten duela nai dugu. Aurrera bada Bilboko Unibersidadearen Lagunen Elkarte au, Euskalerrri seme zintzo guzietan lagundu bear diogulakoan gaude.

ZANKOZA (SANGÜESA)'KO IRUGARREN "LORE YOKUAK"

- 1968 -

Patrocinados por la Excm. Diputación Foral de Navarra y el Excm. Ayuntamiento de la Ciudad de Sangüesa y la colaboración del Ministerio de Información y Turismo.

PREMIOS ORDINARIOS (Temas en verso)

- Flor Natural ofrecida por el Excm. Ayuntamiento de Sangüesa, al autor de la más bella composición poética de tema y metro libres, dotado con SIETE MIL QUINIENTAS PESETAS. El poeta premiado está inexcusablemente obligado a asistir a la Fiesta y tendrá el honor de ofrecer la Flor Natural a la Reina de los Juegos Florales.
NOTA.—A la Flor Natural no podrán optar los temas religioso o moral y patriótico, por su inclusión específica en la Rosa de Oro y Plata.
- Rosa de Oro al autor de la poesía de carácter patriótico, de tema y metro libres; dotado con CINCO MIL PESETAS, por la Jefatura Provincial del Movimiento.
- Rosa de Plata al autor de la poesía de tema religioso o moral, de tema y metro libres; dotado con TRES MIL PESETAS, por las Parroquias de Santa María la Real y Santiago, de Sangüesa.

PREMIOS EXTRAORDINARIOS (Temas en prosa)

- Del Excmo. y Rvdmo. Dr. D. Enrique Delgado Gómez, Arzobispo de Pamplona, TRES MIL PESETAS. Tema: «La noche de la Javierada en Sangüesa».
- De la Excm. Diputación Foral de Navarra, TREINTA MIL PESETAS. Tema: Contribución de Navarra a la Literatura Española. Tendrá una extensión mínima de cien folios a doble espacio y escritos por una sola cara.
- De la Excm. Diputación Foral de Alava, DIEZ MIL PESETAS. Tema: «Posibilidades del Derecho Positivo Español vigente para la descentralización de las provincias».
- De la Excm. Diputación de Guipúzcoa, DIEZ MIL PESETAS. Tema: «El régimen tributario en el Fuero de Guipúzcoa».
- PREMIO MERINDADES DE NAVARRA, ofrecido por los Excmos. Ayuntamientos de las Ciudades de Estella, Olite, Pamplona, Sangüesa, Tafalla y Tudela. QUINCE MIL PESETAS. Tema: «Trabajo sobre cualesquiera de las costumbres tradicionales de Navarra».
- De la Delegación Provincial de Información y Turismo, CINCO MIL PESETAS. Tema: «El Camino de Santiago, Puerta de Europa».
- Del Ilustre Colegio Notarial de Pamplona, CUATRO MIL PESETAS. Tema: «Estudio de alguna cuestión interesante de Derecho Privado Foral Navarro».
- De la Caja de Ahorros de Navarra, CINCO MIL PESETAS. Tema: «Narración o cuento infantil orientado a estimular el ahorro». Con o sin ilustraciones.
- De Don José Ramón de la Parra Martín, TRES MIL PESETAS. Tema: «Cuento infantil libre, con o sin ilustraciones».

PREMIOS EN EUSKERA

POESÍA

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

A la mejor poesía referente a Navarra en cualquiera de los dialectos vascos; dotada con CINCO MIL PESETAS.

PROSA

JUNTA DEL VALLE DEL RONCAL

Al mejor trabajo sobre temas del Valle del Roncal, indistintamente en castellano o euskera. Si el trabajo es en euskera podrá serlo en cualquiera de los dialectos vascos y con su traducción al castellano; dotado con CINCO MIL PESETAS.

NOBLE VALLE Y UNIVERSIDAD DEL BAZTAN

Tema: «Problemas del hombre de la montaña de Navarra». En cualquiera de los dialectos vascos; dotado con DOS MIL QUINIENTAS PESETAS.

CIUDAD DE SAINT PALAIS

Tema libre sobre la Baja Navarra.

Sujet libre sur la Baja Navarra.

Be Naparroaren gainean edozein gai.

En cualquiera de los tres idiomas. Dotado con MIL PESETAS.

DON BERNARDO ESTORNES LASA

Ganador en los II Juegos Florales de Sangüesa del Premio ofrecido por el Valle del Roncal y cuya dotación de TRES MIL PESETAS la cede a la mejor composición poética en lengua roncalesa: «Tema histórico o geográfico descriptivo».

CONDICIONES DEL CERTAMEN

1.º Todos los trabajos deberán ser originales e inéditos, redactados en lengua castellana y, en euskera los que expresamente así se determinan, escritos a máquina en cuartillas o folios por una sola de sus caras y por ejemplares triplicados —salvo los cuentos, si son ilustrados.

2.º Se presentarán sin firma ni indicación alguna de su autor; constará claramente el Tema a que concurre y el Lema que lo distingue. Se acompañará un sobre cerrado en cuyo exterior se indicará también el Tema y el Lema, y en su interior se repetirán éstos y se pondrá el nombre y apellidos y domicilio del autor. Serán excluidos los trabajos que de cualquier modo quebranten el anónimo.

3.º El plazo de admisión de trabajos finalizará el día 30 de agosto, a las veinte horas. Se presentarán dirigidos al Vocal de la Comisión, don Miguel Pérez Semañigo, calle Mayor, número 37-2.º piso. — Sangüesa (Navarra).

4.º El fallo del Jurado —que se designará por la Comisión— se hará público por la Prensa y Emisoras de Radio que nos presten su colaboración, aparte de la comunicación directa que se enviará a los autores premiados con la suficiente antelación y a quienes encarecidamente se ruega la asistencia para no restar brillantez al acto que se celebrará (D. m.), el 13 de septiembre próximo.

Será REINA DE LOS JUEGOS FLORALES la Señorita MARIA DEL CARMEN FRAGA ESTEVEZ.

CABALLERO MANTENEDOR, el Excmo. Sr. Don FERMIN SANZ-ORRIO.

SANGÜESA, Junio de 1968.

GOGO YAKINTZAN AINTZINDARI IAIO BAT

Donibane Juan de Huarte sendagille ospetsu eta gogo Yakintzan aintzindari aundia.

Naiz Donibandarrak izan, Huarte'ko jendekiak Castilla'ko burupea onartu zuten; ego aldeko eremuetara urrundu ziran, beren seme gazte Joanes Alcalá'ko ikastetxe nagusira bialtzeko asmoan. Errialde zabal berrian sari sumatu zuan erri-miñ bizia eta ezkontzeko garaya etorri zitzaionean, bere sorlekuko emazte galanta bat berezi zuan, Agueda de Velasco zeritzana.

Oro gorrixka dager gaurko egunean ere Donibane Garazi'ko uri pollitan: eleiza bere kanpan dorrearekin, zubi zaharra, bilkura etxia, gotzai presondegia, iri arresiak, bai ta Urandi ibaian —gaurko La Nive— agertzen diran etxe-orma sendoak. Bere errialde goxoa utzirik Castilla mugagabeko eremu latzak saminki nabaitu zuanik ez dago dudarik.

Alcalá de Henares'ko ikastolara joan baño lehenago, bere gurasoekin Linares urian zonbeit urte bizi izan zan (Marañon ospetsuak uste-gabeen esaten digu Huesca'n egin zuela bere jakinbidea, bañoan jakiña da Alcalá'n irabazi zuela aipamen eder batekin bere doctor malla).

Bere ikasle-arogan etzuan beste lagunuen zalaparta ta

iskanbilletan ibiltzeko gurarik, berez lañogarri zelako. Inguruan zeuzkan jendeen nortasuna ta izantza asi zan ikustatzen: «hacer cala y cata de ingenios». Gai ori sakonki miatzea izan zan bere bizitzaren elburua. Naiz sendagille bidean doctor mallara eldu 1559 gn. urtean, berak, mediku ordez «filósofo de la naturaleza» bezala izendatzen zituan bere jardun ta lanak.

Ustegabeen bere jakinduria azaltzeko garaia etorri zitzaion, Baeza urian gaitz izigarri bat zabaldu zanean. Bertan agertu zan mediku berria ta bere egiñalei eskerrak eri zeuden artean geyenak sendatuak izan ziran. Orduan erriko agindariek Huarte izendatu zuten auzoko mediku, bere trebetasun eta yakintza ugarien gaitik (por su «mucha habilidad en la profesión y ser hombre de muchas letras»).

Urte gutxi buruan Donibane'ko semiak argitaratu zuen munduan zear ain aipatua izan bear zuen idazkia. Bi elburu dauzka idazki bikain orrek: bear den bezala gure adimena azterkatu, ta gero bearreko tartekoak ezarri bakoitzak bere nortasun osoa egizko bidean eratu zezan... Gaurko egunean ba dakiugu gorputza ta arimaren artean badirala unkitze sakonak; bañoan XVI garren mendean Huarte'k lendabiziko aldiz agerarazi zuen egi ori, ta ortan ikusi bear dugu ere bere mezeimendu andia.

LIBURUAREN GORA BERAK

«Examen de ingenios» delako idazkiak 1936 gn. urteraino ezagutu omen zituan irurogei ta amasei argitaldi, askotan arrotzeko izkuntzetan biurtuak, Aita Mauricio Iriarte, jesulagunak dionez.

Gure alderdian, ondikotz, etzuten orok begi onez artu Huarteren idazkia, Txit ospetsua izanik ere, Aita Feijoo ausartu zan itz gaizto auker esaten: «La física del autor apenas vale la tinta con que se escribió». Nardagarriko oitura izan da beti gure artean, Ramon y Cajal'ek zionez, «la indiferencia filosófica y científica asociada a un sanchopancismo desolador».

Huarte'n liburua eleiz-gizon aldetik onartua izan arren, inkisidoreak gaitzetsi zuten.

Europa'ko giza-yakintsuen artean begiramen kartsua irabazi zuen. Bere «L'esprit des Lois» idatzi zuenian, Montesquieu'k eskuetan Huarte'n idazkia euki oi zuan. Gaurko 'frenología' bidean egizko aintzindaria dugula Huarte diote Gall eta Lavater yakintzuak.

Bertzalde, Boronsky'k miresten du gure napartarren liburua esaten duelarik idazki ortan arkitzen dela lendabiziko «muin-landalana» (topografía del cerebro).

XVIII'gn mendean, Diego de Aroza Erroñkari'ko semeak idatzi zuen «Tesoro de las excelencias y utilidades de la medicina y espejo de sabio y prudente médico» delako liburu bikaña. Liburu ortan agerian ezarri zuan zoin mamitsua dan gure adimen ta gorputz-inder ta kemen artean dagon atxikia.

J. Thalamás Landibar'ek euskeratua. Fagoaga'tar Isidoro, egile.

Cervantes eta Huarte

Gure ogeigarren mende asieran, Huarte'n liburua zaletasun berri bat sortu zuen. 1905'ean Don Quijote de la Mancha» delako liburua iru eun urte buruan, mota askotako idazkiak agertu ziran. Lan orien artean Rafael Salillas'ek egindako idazki sakon bat: «Un gran inspirador de Cervantes, el doctor Huarte de San Juan y su Examen de ingenios».

Cervantistak arriturik gelditu ziran eta batek, «peregrina tesis, tan inusitada como irreverente», gaitzetsi zuen Salillas'ek zabaldu gaia. Azkenian españiar eta kanpoko yakintsuek bereganatu zuten Salillas' en ikustapen berria. Arrunt trebea Cervantes'en bizitza ta egitetan Salillas jauna danik, ezin ukatu. Orre-gatik bere erakuspene txit baliaduna deritzaigu. Erdi-inaika ta gogo txarrez Camille Pitolet aurka jarri zitzaion Salillas'i, bañoan beste idazle askoren artean William Confort'ek xehakatu zituen ustekeri eta iritzi kontrakoak.

Gure artean Bonillas San Martin eta Diaz idazleak, Salillas'en jarduna gogotik onetsi zuten. Bere alde tik, Aita Iriarte'k gai ortaz libururik bikañena argitaratu zuen, eta goi mallako egokitasuna iritxi zuala ezin ukatu.

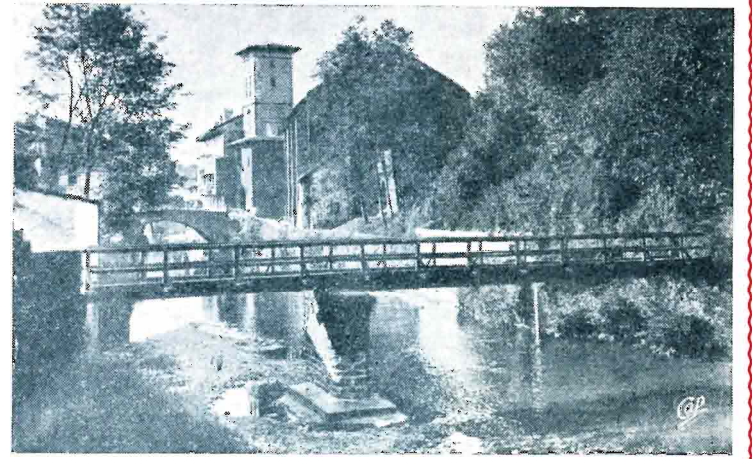
Beste lerro ainitzen artean zera zer dion jesulagun agurgarriak: «Cervantes utilizó en sus obras la del doctor Huarte y no sólo episódicamente, sino de manera que toca al nervio mismo de sus creaciones. El Quijote vivió y murió bajo el signo del «Examen de los ingenios». La gran inspiración que Cervantes debe al doctor Huarte es el haber sabido fingir y conducir el carácter del héroe con armónica correspondencia de las dos estructuras: la psicológica y la temperamental. Y su autor tuvo de ello plena conciencia, persuadido por aquella lectura de que, por las cualidades corporales era posible llegar a noticia de las del alma, y de estas, a su vez, deducir las exteriores o físicas».

Bi moldetan bere Don Quijote

Cervantesek eratu zuela, agerian da; eta ori Huarteri eskerrak. Gorputz-izaera arimarena unkitzen duela; eta arimaren indarra gorputzari dagokiola... Erotuta zebileia Don Quijote erakusteko, ara zer dion Cervantes'ek: «Del poco dormir y del mucho leer se le secó el cerebro». Lehenago gauza bera esan zuen gure mediku napartarrak: «la vigilia de todo el día deseca y entumece el cerebro, y el sueño de la noche lo humedece y fortifica».

«Examen de Ingenios» liburua bear bearrezkoa zaigu nai balin ba dugu ezagutu Don Quijote'n nortasun mamitsua. Orrela, bear ba da ustegabeen, mediku euskaldunari eskeintza agurgarria erakutsi zion «Príncipe de nuestros ingenios» delako idazle españiarrak. Batzutan, olako bidean zorrak ordaintzen omen dira. Orrela, beñepein, gure alderdi auetan gertatu zan bi adimen argitsuenetakoen artean.

Fagoaga'tar Isidoro'k egiña. Juan Thalamás Landibar'ek euskeratua.

BEGI ZORROTZA

Jakintsu aundi batek esana da pentsaketa berriak egiten dituztenen utsak begiramendu aundia merezi dutela (Aristoteles); izan ere, ain zalla da gauza berri bat asmatzea! Gero bai, bidea ikasi ondoan aisa da aurrera joatea. Erriak esaten duen bezela, «ikusi ondoan urrixia».

Huarte Donibane'koak utsak ba ditu bere «Examen de Ingenios» liburuan. Garai artan ezin ukatuak bezela ikusten ziren egi asko, etziren ain egiak; eta berak ontzat ematen ditu. Medikuen jakintza bera, sasi-jakintzatik ateratzen ari zen oraindik. Liburu Santutako esaerak dira askotan bere jakintzen arrazoi oberenak; eta Liburu Santuak etziren gizonen jakinduria erakusteko eginak. Eta era ontan uts asko. Baño, ba du beste alde, Donibane'ko sendagilleak alderdi onik bere liburuan; gaur arritzen gaituzten bide berriak ideki zituen bere begi zorrotzak.

Burua ez da bakarrik bizkar gainean eremateko. Huartek dionez, burua ikusi ta ezagutzen da gizona. Batzuk on dira jakintzarako eta beste batzuk obe lukete aitzurra artu. Ba dira amets aundikoak, argiak; eta illunak, buruz bera jaiotako barne-satorrak bezela. Buruak esaten du bakoitzaren joera.

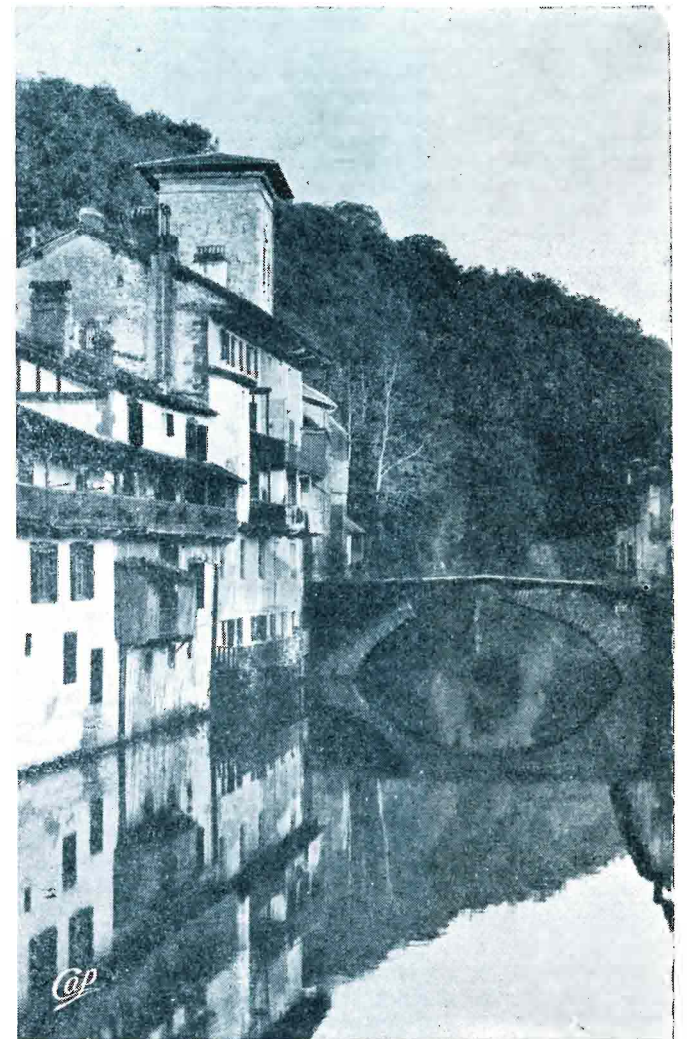
Eta berez gai sakonak izanik, ain izkuntza errikoa du! Arendako gizon batzuk auntzak bezela dira: arriskua maite, zirritu gaisto guzitan beti, argi berrien billa dabilzanak. Beste batzuk berriz, beren denboran ardi izateko jaiok. Ez dira iñioiz beren bidetik aterako, eta aurrekoaren aztalak jaten autsiko dituzte muturrak. Ez esan alakoeri ba dela beste biderik munduan. Baño artaldean auntzak bezela, denetatik behar da munduan. Auntzak astintzen du artaldea eta bidean joanera arintzen, beti bazka beretan ez egoteko.

Arrituko gera orai aurraren joerak txikitatik ezagutu behar direla entzun eta? Amasei garren mendeko sendagille onen liburua gizon ezagubiderako egiña izan zen; eta jaun aundiak diotenez, ainbeste denboraren buruan erakusgai geienak gaur baliatu daizke (G. Maraño).

Itz berri asko entzuten da gaur medikuen artean; eta berek idazten dituzten guziak bezain aldrebesak: Frenologia, craneoscopia eta beste. Eta gero nun jakiten dugun Naparroko jakintsua izan zela auen guzien aita! Ez itzena; burubide oiena baizik. Ikaskintzako sikologia, berak sortutako bidea omen da.

Napar argi onen berri ematean, guk ez bezela ezagutzen dutela baztarretan esan behar! Eta poztzen gera ortaz. Guk hezela egin balute besteak etzuen iñork jakingo nor zen Huarte de San Juan, ain begi zorrotzeko gizona.

J. M. SATRUSTEGUI.

Seigarren Merindadeko Donibane Garazi Iria (Saint Jean de Pied de Port frantseeraz).

IKASI, MIKASI...

Konfesionarioan, ¿eskopeta bat?

—¡Ola, Migelito, nola poztutzen naiz zu emen ikustean!

—Beorrek esango dit, zenbat urtetik gora galde dezakeen «IKASI-MIKASI»n.

—Ezagera duten guztiak, onera etorri eta galde dezakete.

—Ordun, nai nuke jakin ze deen «ELIZEKOAK». Askotan aithuek, norbait gaizki daonin, «ELIZEKOAK» eman dizkiotela...

—Begira, Migelito. Aur bat jaiotzen darian, Eliz Ama Santak, Bataioaren bidez, Jesukristoren senide ta Jainkoan familioa egiten du; au da, Bataioan ematen zaio lendarizko Grazia — Jainkoaren bizitza. Gero, zazpi urtetan edo, grazi ori bizkortzen zaio, Konfirmazioko Sakramentuaz. Bereala, pekatuak garbitzeko ta anima bizkortzeko, artzen ditu Konfessio ta Komunioko Sakramentuak. Ez bein bakarrikan, baizik zeinbat eta maizago, obe. Ezkondu edo apez egin nai ba du, grazi berezia ematen zaio, Sagratzearen eta Ezkontzaren Sakramentutaz. Azkenian, gaizki dagoanin, konfessioaz garbitzen zaizkio animaren pekatuak, Bidaritzat ematen zaio Jesukristo gure Jaunaren Gorputz Santua, Gaixoen Gantzu edo Igurtzia, eta, mundu ontatik zor guztiak ordainduta igaro dedin, ematen zaio Eriotz Orduko Barkamen osoa. Au dena edo, biñepin, al duena eginda iltzen denari, esaten da il dela ELIZEKOAK artuta.

—Beorrek dionez, lau eo bost Sakramentu bear dee artu eriotzeko orduan...

—Ez ainbeste. Berez, bi bakarrik dire: Komunioa (Bidaritzat — Biatikoaz) ta Gaixoen Gantzu-Igurtzia. Jakine, Jauna artzeko, landabizi konfesatu bearko du ta Barkamen Osoa, naiz gauze ona ta komeni dena, ez da Sakramentu.

—¿Nola jakin, norbait iltzeko peligran dagoala?

—Ez da itxoin bear, gaizki dagoana, «azkenetan» jarri arte. Orain urte gutxi, Batikanoko Konzilioan agindu zuten, norbait gaixo dagon bakoitzian, artu bear dituela ELIZEKOAK. Ez da, ba, prezio «azkenetan» egotea, baizik naiko da gaixo serio xamar egotea (¡Eztul pisko batengatik, ez ditugu ELIZEKOAK eskatuko!) Orrengatik, orain ez da esaten AZKEN- GANTZU- IGURTZIA, baizik: GAIXOEN-GANTZU-IGURTZIA.

—Orain, beste galde bat.

—Galde, nai dezun ainbeste.

—¿Esan balezake, norbait etxin serio xamar gaizki dagonean, ze egin bear den?

—Etxin norbait gaizki dagonean, «azkenetara» eldu baño len, deitu apezari. Berak esango du ze ordutan etorri ditekian, Gure Jauna ta Olio Santua deramala. Gaixoa etzangoan, eta gaixoa ikusi eran, ipiñi maitxo bat, gainean zapi zuriz estalia; an Gurutze bat bi argizari piztuen erdian ta baso bat ere urez beteta, maien eskuñeko aldiari. Oitura ona da — erri askotan egiten duten bezala —, etxekoak eta auzoko adiskide guztiak, belauneko daudela ta eskun argizari piztuakin, apezari atarin itxoitzea. Apaizak mai gainean Sakramentu Santuak utzi ta, belaunekin lurra jota, adoratzin ditunean, denak errezatzen dute JESUKRISTO NERE JAUN. Ez da esatekorik komeni dela gaixoa lenagotin konfesatuta egotea. Bereala, orazio batzuk errezatu ondorean, apezak emango dio gaixoa GURE JAUNA-BIDARITZAT (Biatikoaz), GAIXOEN GANTZU-IGURTZIA ta ERIOTZ ORDUKO BARKAMEN OSOA. Ara, emen, iruen Otoiñ nagusiak:

1/...GURE JAUNA EMATEKOAN: «Anai (edo arreba): Ar zazu bidaritzat Jesukristo gure Jaunaren Gorputza, etsai gaiztoagandik zu begiratze, ta betiko bizitzara eramateko. Ala bedi. OTOITZA. Jaun Santu, Aita guzialtsu, Jainko be-

tikor, itxaropenez eskatzen dizugu, gure anai onek (edo arreba onek) artu dun Zure Seme ta gure Jaun Jesukristoren Gorputz doneak, gorputz naiz animari betiko bizitzarako on dagoiola. Ala bedi».

2/...GAIXOEN GANTZU-IGURTZIA EMATEKOAN: «OTOITZA. Goiko Jauna, Zuk esan duzu Santiago Apostoluaren bidez: ¿GAIXO AL DAUKAZUTE BATEN BAT? DEITU DETZALA ELIZAKO APEZAK: OTOITZ EGINO DUTE AREN ALDE OLIO SANTUZ UA GANTZUTURIK, ETA SINESTUZ EGINDAKO OTOITZ ONEK, GAIXOA SENDATUKO DU; JAINKOAK ARINDUKO DU, TA PEKATUAN BA'DAGO, BARKATUKO ZAIO. Beraz, gure Salbatzaile, senda ezazu, arren, Espiritu Santuaren graziaz, gaixo onen gaitza; senda onen zauriak, eta barka obenak, aiena iozkazu gorputz animako gaitzak oro, ta Zure errukiz, emaiou gorputz animan osasun betea, Zure ontasunez bizkorturik, bere lanbidera biurtu dedilla. Errege bizi baitzera Aitarekin eta Espiritu Santuarekin. Amen».

3/...BARKAMEN OSOA EMATEKOAN: «OTOITZA. Jaungoiko onbera, errukien Aita, poz guzian Jainkoa. Zu sinesten eta itxaroten zaitutenik inor galtzea ez baituzu nai; Zure erruki aundiz begira iozu samur Zure morroi (neskame) N'ri, Zuri baitzaizu goraintzi kristau sinestez eta itxaropidez. Mundura bialdu zenun Salbatzaileagatik, ondora zakio anima oni; Jesukristo Zure Seme bakarraren Pasio eriotzen irabaziengatik, emaiouzu pekatu guzian barkamen osoa; emendik aldegiten dunean, Zu auzijaun onbera arki zaitzala, ta Zure Seme Salbatzailearen odoletan zikin guzik garbiturik, bizi ontatik igaro dedilla beñiere bukatuko ez dan artara. Ala bedi».

—Oik denak, beorrek esan dituenak eta Eliz Ama Santak ematen dizkiunak, gauze onak dee, baño ¿elitzeko obe denak beti prest eotea, au da, Jainkoan grazian, eta eriotza etorri dedilla naiz egunez, naiz gabez.

—¡Obe, obe...! Denak pekatariak geran ezker, ez da aini erraxa zuk diozuna. Begira ze gertatu zaion apez jaun bateri. Arrek, ere, esaten omen zuen, obispo jaunak etzuela gaitzatu bear noiz etorri bear zuen parrokiak bisitazera. ¡Orduan ikusiko zen zeñi apez zen txukun edo zabar!— esaten omen zuen.

—«Zuk, ere, zerbait izango zifun bear ez den bezala»— erantzuten zioten bere lagunak. Beti ola, ez ta bai zirela, ara non etortzen den Obispo jauna. Deitu zun apezai eta asi ziren elizeko gauza guztiak ikusten. Aurretik zoaien Obispoan Bikario jauna. Eliz guztia txukun baño txukunago emen zegon: aldareko maindirak txuri ta leun, argizariak txuxen, eta dena ola. Obispoak eta Bikarioak, burua mugitzen zuten: «Ongi, ongi», esanez. Ontakoan, Bikario jauna, konfesionario baten barnera begitzean, atzeratzen da arriturik. Deitzen du Obispoai ta, au ere, ¡kusten duena ezin sinistuz gelditzen da! Ala ere, etzioten apezai deus esan. ¿Ze ikusi izango zuten? zion onek. Obispo jauna ta bere Bikarioa, autoa artuta aldendu ziren eskero, juan omen zen gure apeza lasterka, konfessio lekuan zer ote zeon ekustera eta, ¿ze uste dezu ikusi zuela? ¡Bi kañoneko eskopeta bat! Egun on batez, an utzi baizun, bela artzeko asmoan, eta igeru aztu...!

¡Ongi jarrita dire, bada, ELIZEKOAK, Jainkoan aurrea txukun eta garbi agertu gaitzen!

¡Ta ELIZEKOAK, garaian artu bear dire, ez gaixoa «azkenekotan» dagoanin!

A. ASTIZ ARREGI

LESAKA

JAI AK

Uno de enero; dos de febrero; tres de marzo; cuatro de abril; cinco de mayo; seis de junio; SIETE DE JULIO, SAN FERMIN.

Bai, adiskide: Uztailla'ren 7'an, San Fermin. Jaiak. Jaiak Yruñean. Ta, baita, jaiak Lesaka'n.

Uztailla'ren 6'a: eguardia. Entzun dira amabi ezkillak. Seskain edo altsaferoa igo da. Asi dira jaiak! San Fermin jaiak Lesaka'n.

Atzean, urteko neke ta eznaikeri guztiak. Aintziñean, lau egun. Lau egun pozez beteak.

Ezdago aserrikerik. Ez negarrerik. Gorrotuentzako lekuri, ezta!

Gazteak, Yruñeantantz jantziak, elkarte ederrean, zer edo zer antolatatu naiez.

GORA SAN FERMIN!: Au da au, eio sorgiñ-garria. Egun bakan baño berexien giltza. Urtean bein eskuratzin degun garaian asiera.

Bañan... Bañan goxotasun egunak, sei ordukoak omen dira.

Joan ta etorri dabilz urteak. Alaxe gure amets zoroak. Onela ba, il dira gure egunak. Joan dira, bai, San Fermin jaiak. Joan dira; baño eldu den urte ortan berriro jaiotzeko. Agur ta... GORA SAN FERMIN!!

BIDASOA'KO TXAPELKETA

Berriro Lesaka'ko «Peña Vergara»k badauka esku-bide osoa bere buru ta galdurrara gora altsatuzeko. Aren bidez ikusten bai degu berpiztua, aspalditso illa zegon «BIDASOA'KO PILLOTARIEN TXAPELKETA».

Lendariztik, «Peña Vergara»ren antolatuzeko asmoa zabaldu-diñ laster, lurralde ontako erriak beatza erakutsi zuten, sariketa ontan esku-artu naiez. Ona emen erri ok:

ONDARRABI, YRUN, DONEZTEBE, SUMBILLA, ETXALAR, YANCI ta LESAKA.

Jorrailla'n asiera emana, bigarren itzul-aldian arkitzen ditugu. Orain arte zentzutasun berexia. Azken ontan naiko aul.

Ala ere, zorion ta txalo beroak «PEÑA VERGARA»ri.

ANTOIN

Tiburzio Almenar txistularia-Atabaldaria, edo tanborrari, Joakin Santxotena

Garagarilleko «PRINCIPE DE VIANA» mintzo da Arizkun'go eta Baztan'go Txistulari guziz aipagarri den Elizalde'tar Mauriziooz. Gizon au aipetuz erratan den guzie, guti izanen da, bere balioa itz ederrenak eta goxoenak baño aundiagokoa bada: berari esker irauten dute mutil-dantzak, jota eta parrusaldak; eus-

Baztan'go txistulariek

kaldun besta bat egiten delarik, Maurizio nai-ta-naiezkoa... Errietako besteetan, Meza berrietan, eztaietan... Maurizio an: bere sasoiñakin, bere albidade miragarriekin...

Baño zorionez, an erratan diren guziek, egie ez dire: An errana dago: «Amalau erri ditu Baztanek, amalau errietan txistulari bakarra Maurizio dabil batean ta bertzean». Zorionez Baztanen oraindik ba dire bertze txistulari batzuek: ez dire naski Mauriziooren parekoak; olakoak noizian beinke sortzen bai-dire; baño berei eskerrak txistue ez da akitzen Mauriziookin. Bere semeak ere poliki aski asi ziren...

Zenbait aipetu nai ditut; ba-daiteke bertze zenbait geiago an ta emen izetia: esker litzeke...

Lenbizikorik arkitzen dugu Irurita'ko Tiburzio Almenar; lan ederra zifnez txistulari unek egin duena: aunitz urtez, igendero Irurita'ko plazan txistue yo izen du; eta erriko Dantzariek daramazkiten amasei urteetan, dantzarien buru eta soñularie, bera izen da: zenbat Nafarroko, bai ta Frantziko euskal errietan entzun izen da Tiburzio yotako txistue... Bera da bai ta ere Lekaroz'ko Kolejioko txistularie, an egiten diren ainbertze besteetan, azkeneko

oge ta bortz urteetan. Mauriziooren gogoa eta sasoiñ aundie ba-da, ez da tikiagokoa Tiburziorena. Aunitz urtez iraun dezala; noiz-bait nobaritu toke dute iruritaraz bere utsa...

Aipetu bearrak dire bai ta, arizkudar batzuek: Xabier Larralde, txistulari gaztea; eta Santiago Errotaberea, naiko merituko gizona, txistue eskuñekin yotzen duena Arraioz'ko eta Amayur'ko besteetan. Gogoan dauket bertze txistulari on bat: José M.ª Sagastibelza, lekaroz-tarra berez, Elizondon ainbertze urtez yo izen duena, orai yotzen ez ba du ere.

Segur naiz nor edo nor utzi izanen dutela, Aipetu ditutenekin aski de, errateko Maurizio ez dela Baztan'go txistulari bakarra.

Ala ere txistularien falta aundie da. Baño ez da ori makurrena. Zorixarrez, Baztanen jota dantzariek falta ditugu. Gure gazteak ez dute nekatu nai: errietako bestetan mirakulua da jota bat entzuta zenbait errietan beinpin; eta orduen ero, naiago «Orkestak» yotzen duena, txistuz yoa baño... Auxe da egi negargarrie: Jota dantzariek balireke, txistu soñue yendeak maite balu, txistulariek ere sortuko lireke.

I.

Aralar'ko aizeak

Aralar'ko San Migel Aingeruaren eliza Naparro'an den elizik zarrena omen da. Ta España'n diren zarrenetakoa, Iniguez jaun arkitekto ospetsuak dionez.

Bedratzi garren mendean eraikitzen asia omen da bisigotiko eran edo estiluan, zimenduak eta auen aldemenak beintzapein.

San Migel'ko eliza ezagutzen dutenek eztiote olako zarkerarik artzen-lkusi batean berriki jasotako eliza bat nabari du, ain txukun eta garbi agertzen bai zaizkigu bere orma edo paretta guziak. Auek geienean porlaneez estaliak daude; ta agirian dauden arriak ere, birlanduak izandu ziran duela berrogei ta bospat urte, zartankera kendu ta berri itxura emateko.

Orain berriz gauza zar guziak modan daude, ta arri zarrak agirian jarzea bere gogoko du jendeak. Arriya bezelakorik ezpaita deus, izan ere, begien atsegingarri!

Ba, Naparroa'ko Diputazioak, «Príncipe de Viana» delakoaren bitartez, San Migel'ko elizari bere zarkerua ta itxura itzuli nai ditio, ta lanbide ortan asiak dira, jo ta ke, zenbait langille trebe.

Lengo zurezko aldare nagusi, koru, kulpittu ta gañerako txingoteak kendu ta esmalteko erretablo miragarria jarriko dute aldare buru, begi guzian atsegingarri.

Lanbide ederra ta baliosa gure Diputazioak San Migel'ko elizan esku-tartean darabilena.

Naiko lan izanen dute gauzak bear bezela burutzen; baño bein lan guziak bukatu ezkeroz, a zer edertasuna goi artan ikusiko duguna!

«ARTXUETA'KO UNAIA»

ERRIZ - ERRI.

ETXELAR

Biragurutze baten ondoren, zugaitez inguratuko bide estu bat, ixiltasun agurgarria zatikatu gabe, zerbait esan naizik dabillen errekatso garbi baten eskuin aldean.

Euki nuen, beingo batean, Etxalar ezagutzeko astia. Igande egun batez. Udazkeneko igande illun batez. Etxalar artalde bat iduritu zaiten, eldu zan euri-jasaz gerizpetu naiez. Mendi artean giltzapetua, etxeen zunitasuna aurkan zegon goieko goibel beltz aiekin.

Etxalar, napar erri, edertasunez betea. Bidaso'ko Bortz Erri aietatik bat.

Bi milla bizi dira euskal txoko artan. Bai; bi milla euskaldun azkar nekazaritik eguneroko jan-bearra ateratzen dutenak. Yzerdien bidez, semeen etorkizun zalla.

Etxalar, munduko latzkeritik baztertuta, ixiltasun ta pakea erria egiña dirudi. Bere bidea jarraitzen du, iñorreri kalte egin gabe.

Frantzia'ko mugatik urbill arkitzen da, benetan, erri au. Orren-gaño ta, napar guztien artean ezagun dan «Usategieta», (Palomeras), bitartez, urteko garai berexi batzuetan, Etxalar'ko ostatuak muiñetaraño beateak ikusten ditugu; bere, sarien-antz nastuko kaleetan naiko ozte edo gende arrotz. Ala ere esan bear genuke, miñ egiteko asmoak bazterturik, etxelartarrak jarraitzen dutela gibelasunen mall batean, inguru ontako erri geienen antz.

IGANDE EGUNEZ

Meza ondoren, eizira ez ateri ez-

kero, betiko ardo-urru edo txiki-tuak ta pillota joku baten bat erritar aien artean: ona emen igandero-ko egin-bear guztiak Etxalar'en.

Arratsaldean, etxelartar gaztedia, erria utzirik, beste zoko alai ta nagarrigo baten billa ateratzen dira. Yllunabarrean, dana uts... ta zenbat nekegarri ezda, alako erri polita batean, kaleen bakartasunaren ikusle izatea! Ezdago zine'rik; ezta soñu edo musika'rik ere. Ezdago ezer jai arratsaldetan Etxalarren.

Motellak: noiz arte onela, lo? Etxalar erriak aspeditso irabazi zuen au baño geiago... askoz geiago. Gaztediak zer edo zer antolatu bear dute. «Gaztediak» esan det, bai, aiek badaukate, ba, edo biar luteke erria berpiztuzeko sukarra. Danen naiez zerbait egin litzake...

ke..., egin bear litzake. Esatea: ze arras! Egitea: orra or kokka! Egia: mingaiekin esatea, ze arras! Egitean: gauz bear-bearrezko otan ez litzake kokkerik bear, baizik!

ETXALAR TA EUSKERA:

Etxalar berriztuzten ari dire. Bakoitzak bere etxea baserri-antz ipiñitzen. Euskera bere etsaietatik gordezten dan napar erria: ala da Etxalar.

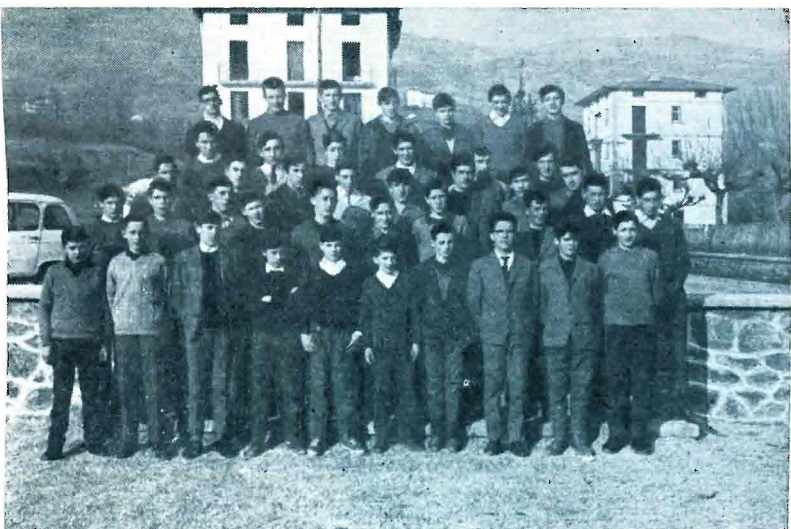
Etxalartarrak zaituzten dute euskera, eguneroko izketan erabilliz, arreta osoaz. Ta, Etxalar guztia arro dago gauz onen gain.

Ze ikasbide ederra! Gu, euskaldunak uste gera, ta erderaz izketan. Au lotsa!!

Anton ERKIZIA

LEITZA

LEITZAKO NEKAZARI IKASTOLA

Urte bat geiago; bigarrena aurtengoa Leitzako NEKAZARI IKASTOLAREN.

Berrogei ta bost mutil baserritar izan dira aurten, beren nekazari ikasketak egiten Leitzan jardun diranak, Naparroko Ipar-aldeak dituan alderdi geienetatik etorriak.

Nekazariarentzat laguntza gutxi dagola. Degu sarritan, eta egia da izan ere, etzaio oraindik beintzat bere premiak diran neurriko laguntzarik eskeñi, eta ematen zaion laguntza asko, ezdira berari onik aundiena ekarriko dion erakoak.

Esan bearrik ezdago edozein alderdiri ematen zaion laguntzak, ezduala izan bear une bateko estu-alditik aterako duana bakarrik; baizik aurrera begira, urtetik urtera eten-gabeko aurrerapen bidean jarriko duana.

Buru-gabeak izango giñake, silo edo belar zulo bat egin degulako, belar berrikiñ lur zati batzuek estali ditugulako, edo ganaduentzako azpiak parillaz jartzearekiñ, gure etorkizuneko ateari iriki ditugula usteko bagendu. Auek danak une bateko estu-alditik ateratzera besterik ez digutelako egingo.

Gure giza-bizitza egokitu eta egiten degun lana diru emangarri izango bada, aldaketa sakonak bear-ditugu, bañan auek izango badira, gure nekazari errietan lan egingo duten gazteak —biarko gizonak— bear bezela eskolatzea da lanik premizkoena.

Ezdago egizko aurrerapenik gure nekazariak gizaartearen gutxienean eskolatutako jende malla osatzen duten bitartean. Garbi dago mundu ontako lurralde aurreratuenak, gizonak eskolatzen dirutza izugarriak erabili dituztelako iritxi dirala dauden mallara, eta beste guztiok ere egizko aurrerapenik nai badegu ezdaukagu beste biderik.

Au guztia orrela izanik ezdago dudarik nekazariak ere eskolatzea bear bearrezko zaigula, eta ori da iritxi nai deguna Leitzako NEKAZARI IKASTOLA onen bitartez.

Bildur gabe esan dezakegu emen daukala nekazariak, gaur bear-duan egiazko laguntza-tako bat jeta ez nola naiko laguntza! bertan jan, bertan lo egiñ, erakutsi franko eman eta illabete bakoitzeko amar duro besterik ezdute ordaindu bearrik izan.

Beragaitik, nekazaritzan beren bizimodua ateratzeko asmoan semeak dituztenak, ezluteke utzi bear iñork ikastola ontara bialdu gabe. Datorren Azaroan lenengotik asiko dira berriro eskolak, eldu-dan urteko Lorailaren bukatzeko, amalau urtetik emezortzi-ra bitartekoak etorri ditezke. Denbora juanda damurik izan ezdezazuten, saiatu bada garaia dan arte.

AITZGORRI

BAZTAN

LENENGO JAUN-ARTZEAK ORONOTZ'EN

Maiatzaren ogei ta irugarrenean, Igokunde egunez, egin zuten lenengo Jaun-artzea amabost aurtxoek, bederatzi nexka ta sei muttikok, alegia. Ona, emen, beren izenak:

Maria Jesus Arregi Almandoz, Maria Karmen Torroba Sanzberro, Maria Kristina Ugarte Gortari, Maria Rokamador Balda Jauregi, Maria Koro Gartzia Maia, Maria Rosario Martinez de Lizarrondo Galañena, Juana Mari Berho Iriarte, Maria Krutz Apezetxea, Maria Jesus Krespo; Kiriko Oteiza Ugarte, Jesus Maria Intziarte Irureta, Karmelo Maria Berho Apezetxea, Bernardo Ugarte Gortari, Josetxo Etxandi eta Jose Antonio Santxez.

Sakramentu guztiak (izenbat dira? dotriñaren Lenengo Zatikogaldera) santu ta aundiak dira, bañan... guratso guztientzat, «bat» bada aundia: komunioa. Aurren lenengo Jaun-artzea, alegia.

Zenbat buru-auste ekartzen ote dizkie guratsoeri aurren LENENGO JAUN-ARTZE orrek! Kezka aundiak sortzen zaizkie nai ta naiez ikasbidea (dotriña) nola ikasiko ote duten; aski prestatuko ote diran Komuniorako; buru gogorra omen duela bere umetxoak; apaizak ere «piper» egiten omen duela dotriña erakuste orren gañean... Aldameneko familli orren nexka baño gurea obekixago, edertxago eraman bear orrek; orrenbeste famillitar itxo (espero) ditudan ezkerro, bazkaria ere eder-xamarra prestatu bearrak... Ta, orrelaxe guratso guziekin ta urte guziz.

Aipatutako «kezka» oiek denak, daramate beren arrazoi puxka. Ez da ulertu (entenditu) eziña AMA batek kezka ta ilusioak izatea. Denok daramakigu geren arrokeria, aulak ta erorkorrak geranez. «Geiegi-keriari etziola tokirik eman bear» oroituarazten digute, bañan, ni segur nago iñor ez dala izango elizmaixu oien erakutsiak «utsean» botako dituztenik. Ez. Alakoxeko eder-zaletasun bat besterik ez da izaten. Gauzak egoki ta ongi atera naia. Jainkoak barka deigula oben txiki ori!

Zorionak aurtxo oieri ta bai ta ere beren guratsoeri.

GORTARI TA UGARTE'TAR YON

DONEZTEBE'TIK

En el número 27 del Suplemento de la revista «PRINCIPE DE VIANA», correspondiente al mes de mayo último, he leído una crónica de Santesteban, firmada por «G. TA U. YON», en la que sin concretar, pero pluralizando y sin excluir a nadie, vierte inexactitudes y acusaciones contra los Ayuntamientos de «Maldarrek», de los que dice:

«No quiero que aparezcan sus nombres aquí (en el periódico) no porque no se merecen, pero algún día caerá sobre ellos la cuenta de la justicia. Pues nunca vale aparecer como cordero si deja el mordisco de lobo». Y termina diciendo: «EN UNA PALABRA: EL VASCUENCE ESTA ODIADO».

Como quiera que siendo concejal del Ayuntamiento de Santesteban, me tocan de cerca las acusaciones, y, aunque sea suspicacia, creo que van dirigidas contra él principalmente, salgo en nuestra defensa.

En primer lugar, creo que estoy mejor informado que el destemplado cronista, y, en cuanto a mí personalmente se refiere, puedo decirle que, aparte de que he procurado hacer por nuestra lengua vernácula algo más que lamentarme y acusar con inexactitudes —porque es inexacto que al vascuence se le odie por nadie que sea de esta tierra— salgo al paso del cronista y conmigo el resto del Ayuntamiento, para desmentir lo que afirma.

No Sr. Gortari. No somos vascófobos; sino como buenos navarros, muy vascófilos y amantes de nuestras buenas costumbres y tradiciones, por las que siempre hemos puesto y seguimos poniendo nuestro granito de arena.

Desgraciadamente, por lo que personalmente me toca, me sobran años ya y me falta tiempo para todo lo que quisiera de estos y parecidos menesteres, con obligación o sin ella, que nunca la he eludido ni dejado de lado, aun cuando parece que todas son para unos pocos.

Hay jóvenes y mayores en plenitud de facultades que disponen de tiempo hasta para quejarse y culpar al que sea de que no se hace y esperan que todo se les dé hecho, sin que ellos se molesten para nada. También a mí me ha dado lugar la crónica para exponer esta queja.

Y nada más: Sino aconsejarle que, antes de acusar y juzgar a nadie, se informe mejor.

Santesteban, 8 de junio de 1968.

Firmado: Francisco Eraso Alduncin

«PRINCIPE DE VIANA» deitzen den agerkerian geigarrian, 27'garren zenbakian, azkeneko Mayatzari dagokiona, irakurri det idazki bat Doneztebeko, «G. TA U. YON'ek» izenpetua, nun bateratu gabe baña askoratu ta iñor kendu gabe, ixuritzen dira utsegiñ ta salaketak «Maldarrek'ko» Batzarrek edo Aiuntamentu' en kontra, oientzat esaten dula:

«Ez ditut erri ta Aiuntamentu oien izenak emen agertu nai, ez merezi ez dutelako, baizik, egunen batez euren gain eroriko baita justizizko ordaña. Ez baitu sekulan balio «bildots-itxuran» azaltzea, «ozka» otsoarena gelditzen bada. Itz batean: EUSKERA, GORROTATUA DAGO».

Nola ni Doneztebeko Batzarreko erri-gizon edo concejala naiz, erbilletik jotzen dirate salaketak, ta, naiz idurikortasuna bada ere, uste det berezik direzela gure aiuntamentuantzat, eta gure aldepena ateratzen naiz.

Lendabizi, gozogabeko idazkiorrek baño argi-bide obek, noski, ditutelako, esan dezakiot, gure jaiotzeko izkuntzangatik, saiatu naizela egiten, errenkurak ta salaketetan zeetasun-gabeak erakutsi baño pixka bat geiago —zergatik ez da egia euskerari gorroto daukala iñork, lur ontakoa dena— eta orregatik ateratze naiz, ta nerekin Aiuntamentuko bestek, berri-emaille orren bidera, gezurtatzeko berak baieztutzen duna.

Ez Gortari Jauna. Ez gera euskal-izuk; baizik napar onak bezala oso euskal-zaleak ta zarronzaleak gure oitura onan maitatzaleak, oietaz beti jarri degunak eta jartzen jarraitzen degunak gure are pikorra.

Zorigaitzez, neri dagokidenez, ia urteak geiegi ta denbora gutxi daukat nai duten guziatarako, oietarako ta oien antzako bearretako, eginbide okin gabe, eta ez alderatu edo baztari dutelako eginbide bakar bat, baizik egiñ-egiñean, iduri du gauz guzik, eginbearrezkoak, pixka batzuen dako bakarrik dirala.

Badira gaztek ta zartxegoak geitasun osoakin, denbora dutenak errenkurak ateratzeko ta utsegiñak besten gain botatzeko, ezer egiten ez dala ta berak itxoñez, bestek dana egin da emango diotela ustez, ezertxongatik nekarazi gabe. Neri ere, idazki orrek eman dit nere errenkura agertzeko aldia.

Eta ezer geigo. Baizik zentzatu iñor salakatu ta erabaki baño len argi-bide obeak artuz.

Doneztebe, Garagar'illan 8'garrena, 1968'garren urtean.

Izenpetua: Eraso Alduncin'tar Frascu

GASNATEGI BERRIA ELIZONDON

Aspaldi huntan Naparroako Diputazioa Baztango Balleko Etxearekin batean bazabiltzan emen Baztanen gasna fabrika bat egiteko naikeriarekin eta orai erran dezakegu asmo oiek egi biurtu direla. Yadanik baditu bost ilabete edo geiago gasnategi hori lanean ari dela. Eguneroko eguneroko kamioneta batekin erriz erri badabilta ardi esnea biltzen. Denek ez dute saltzen, artzain aunitz baitira bide zabalera ateratzeko modurik ezutenak batez ere mendian eta urrun bizi direnak; bainan alare eguneroko roo litrotik goiti biltzen dituzte eta izan dira egunak 2.400 litrotaraño bildu dituztenak. Lendabizien asi ziren litroa 15'na pezeta ordaintzen bañan orai amairu bertzerik ez tute

pagatzen, ardi esneak olako goraberak izaten baititu.

Gasnategia «Queserías Hispano-Francesas S. A.» delako batasunaren eskuetan dago. Batasun hunek indar aundia du eta baditu Madrid en eta Palenzian gasna fabrika aundiak, Frantzi'ko eta Suiza'ko fabrika famatuenetakoekin batean lanean ari direnak. Elizondo'n egiten duten gasna huneri «Pok de Baztan» ezarri diote izena eta laster Espainia'ko denda guzietan salgai izanen dugu eta segur naiz gasna hunek izanen duela arrakesta, badugu uste eta ala nai genduke beintzat.

Beti ere Diputazioak eta Balleko Etxeak lan on bat egin dute eta gauzak bide onetik yarraikitzen balin badute yendea kontent egonen da, aurrerapen ta irabazbideak denen gogokoak dire.

LIBURU BERRIAK

Euskerak duen koropilorik audienea aditzarena du. Aditza berboari esaten diogu euskeraz. Orregatik azken urte auetan egiten ari diren lanak aditzaren ikasbidea arintzeko, or dago ta gure izkuntzaren koxka.

Atera berria da Aita Baztarrikaren liburu mamitsu bat, jokabide berria agertuz. Aditza euskal metoduz erakus nahi du; ez erdal metoduz. «Método Nor-Nori-Nork o el secreto del verbo vasco», izenpetzen du berak.

Ezin aztu Aita Isidor Araban dela; Estibalitz jatorrean buru egiten du. Ez da arritzeko, beraz, erdaraz azalpenak ematea. Bai «ADITZA» erdaraz erabiltzen du bere liburuan, aspaldi erdaldun den lurralde bat euskaldundu nahi balu bezala. «Ikastoletako aurrentzat ez baña gaurko gazteei begira egin dut lan au», esaten digu berak itzaurrean. «Eta oietan geienak euskaldun berri dira edo euskerazale besterik ez. Oiei laguntzeagatik egin dut erderaz, oien eskuetan bai dugu geroa».

Zorionak Aita Baztarrিকা. Asko ta asko dira urtearen buruan aditzaren ilundurak argitu nahian guregana jotzen dutenak; eta zuk diozun bezala geientsuak euskaldun berri gorago joateko kezkatuak. Uste dut uts audiña bete dezakela zure lanak.

Eta sortzetik euskera mintzo dugunok bai al dakigu euskal aditza bear bezala erabiltzen? Danontzat on laike ikusi bat ematea alako liburu bati. Pozez beterik ematen dugu berri au.

(ADITZA, P. Isidor Baztarrica. Eskatu Lazkao'ko Beneditarretara. 120 orri. 50 pta.)

Azkarate eta Atanori

(Mikel Arotzamenak jarriak)

— 1 —

Azkarate orain artian zu sei urtian txapelduna, nik bezelaxe bizi geranok ondo ikusi deguna; Bañan aurten geiago zan noski Atano zure laguna, gorputzez txikia izan arren badauka auditasuna.

— 2 —

Ai Azkarate orain artian etzera izan motela, pentsatu zuri begira erotzen egon izan geradela; Aurten berriz izandu degu Atanorentzat txapela galduagatik portatu ziñan gizon jatorra bezela.

— 3 —

Telebistatik ikusi nuan auzoko etxe batetikan zortzi utsa jarri zinaden Atanoren aurretikan Berreun ogeiri oyuka danak Azkarate aldetikan jipoi audiña artuta juanak badira Donostitikan.

— 4 —

Orain Atano zuri esate'izut nola baizeraden piña ta egun orretan saiatu ziñan irabazten alegiña; oyen onduan txit zu gorputzez izango zera txikiña baña bakarka jokatzeko pelotaririk audiña.

— 5 —

Zure osaba sillan onduan zuri konsejuk ematen len bera txapeldun izana da eztakit zenbatxu urten; gaztiek baña zarrak geyago askotan dute jakiten, eta berriz e saia zaitia aren esanak egiten

— 6 —

Irabaztunak pozakin eta galdutakuantzat kalte, nik sosikan ezte jokotuta penikan ezdaukat bate; goguangarrizko eguna zala askok esaten dirate baña onena zu zeradela danak aitortutzen dute.

— 7 —

Azkoitiako seme leylala Atanotarren kastatik, pelotarako griña eder ori ekarri zendun gaztetik; neonik eznun ikusi baña ala jakin det bestetik, sari ederra eraman zendun zure etxera Donostitik

— 8 —

Zorion audik emate'izkitzut oraintxe azkenekuan gaur bezelaxe jarraitu zazu aurrera ere yokuan; ikusten degu jarri zerala gizon audiñen lekuan ta txapel ori gorde ezazu zurekin urte askuan

«GAZTE GERA GAZTE»

¡GAZTEDIA! Ona emen gaurko munduen indarra.

¡GAZTEDIA! Ona emen biharko munduen oñarria.

Zer erran dezakegu gaurko g-ztedien gain?

Edo-ta, nun asiera eman, gaztedien gain idazten asi ezker?

Ezdauka asierik! Ez bukaerik An batzuek ala diote. Emen, bertze batzuek onela. Nora yokatu bear det?

Ona, Donosty-ko ZERUKO ARGIA deritzaion euskal errebistak zer dion:

«Epaillaren azkeneko egunakin batera bukatu zan Valladolid-en Españako XXVII-garren SOZIAL-ASTE. Aste mardula, gai interesgarri bateri iratsia: GAZTEDIA TA GAURKO MUNDUA.

Madrid-eko aldizkari edo errebista batek dionez SOZIAL-ASTE onen

bereiztasunak oek izan omen dira: bizitasuna ta adoretasuna, alde batetik; ta gaurko egunez gizaldi critean dagoen eten edo tartearen azerpen garbia, bestetik.

Bi lenengo bereiztasunak beti izan ditu noiz eta nun-naiko gaztediak. Gaztediaren muñeko almenak baitira oik. Baña gaur beste bereiztasuna argitu nai genuke: gaurko gizaldien artean ikusten degun etena, eten ikaragarria. Ogeita amar urtetik gorakoak ez dute zerikusirik aundirik gaurko gaztediarekin. Izugarrizko alde, tartea —obeto esateko: etena— dago gizon egiñ ta gazteen artean. Ta eten ori ezda gure artean bakarrik sortu. Berdin-berdin gertatzen da, bai Amerika-aldean, bai Afrika ta Txina-n ere. Ta ez bakarrik ekonomi, politika ta jaskiera gaietan. Baita erlijio ta sozial gaietan ere. Gaurko apez-gai gazteak ez dute lengo apaizen jokatzeko era. Ez gutxiok ere. Gaurko gazteak ez dute erlijioa gure giza-aldikoak ikusten zuten bezela ikusten. Izugarrizko aldia dago gai onetan eta bizimodu eta jokatzeko era daretan. Beste begiek ikusten dute, beste biotz bat darabilte gaurko

gazteak. Azkatasuna dala, sexo-gaia dala, emakumeen promozioa dala, demokrazi-ko gaia dala... Beste begiek ikusten dituzte, bai emen ta baita Rusia-n ere.

Ta zer esanik ez. Gazteena da mundua. Goi-Ameriketan eta Rusia-n bizi diranen artean, erdiak ogeita bost urtetik berakoak omen dira. Emen bertan, Españak, ia ogeita amabi milloi bizilagun iritxi dituan ordu onetan, amaika milloi gazte arkitzen ditugu, amabost urtetik ogeita amabost bitartekoak. Eta, auxe tamala. Españako Kortetan, amaika milloi gazte oietako bat ere eztago prokuradoreen artean...

Bestaldetik, industri, sal-eroste, ta bizibide berrietako jendea, gaztea da; eraginkorra da. Gai auetan cukera eman zaio gaztediari. Ekonomi aldetik, politika-sailletan izan ezuan aukera izan du gaztediak. Eta aukera ori eskatu egiten du.

Garbi asko azaldu da au, Valladolid-ko Sozial-Aste'an. Gaztediak aukera danak nai ditu. Ta gure ustez, esku-bide osoarekin. Gere burua il-tzea bezelatsu bai-litzake, gazte oiei eskatzen dutena ukatze».

ERKIZIA

ELIZONDO

Elizondo'ko Ikastolaren muttikoak urte guzian euskeraz mintzatzen ikasten ari direnak. Elizondo'ko euskal eskola au Diputazioak antolatua dago. Lauretan ogeien bat muttiko eta neskatto izan dira aurten yonan direnak, ya datorren kursurako bidean diran!!

«IMOTZKO MUTTIKO BATEK»

Se autoriza la copia para la investigación.

© GOBIERNO DE NAVARRA

GRAFICAS NAVARRAS, S. A. (GRAFINASA) - M. DE FALLA, 3 - PAMPLONA - D. L. NA 319-66

SORGIN IPUIA

Goatzean nago, otzak, zangoak bildu-bildua, oial otzak ukitzeko bel-durrak. Pentsamentua arin, lorez lore dabilkit.

Aldameneko goatzean aiton bat. Lorik ezin egin baitut, esaten diot:

—Aitona, konta zaidazu ele xaar bat.

—Bai Kontatuko diat sorgin ipui bat, baño egin tzak lo.

Eta ola kontatu zidan:

Buztingorri deritzaion erri batean gertatua duk.

Erri ortan bazuken mendi eta oyan artean baserri txuri bat, eta bertan bizi aita amak beren seme eta alabarekin, Manuel eta Mari-Joxepa.

Manuel arrantzale porrokatua, eta Mari Joxepa, sorgiña, naiz iñork ez jakin.

Gau batez Manuel arrantzara joan

zen ondoko ibai andira, arrantza on bat eginik, biaramuneko bazkari eder bat egiteko amorrai batzuek ekartzeko naikeriarekin, amaren urtebetetzea baita.

Arripe eta zulo guziak miratzen ditu, amorrai eta aingiraz bere zorrona betetzen ari, alako aize egorekin ezpaita gaitz. Kontent dago amaren urtebetetze ederki ospatzen aalko dutela amorrarez, olaskoz eta Mari Joxepak eginen duen postreaz.

Askiko dituela arrantzuak eta etxera abiatzeko dago, eta ara non ikusten duen Mendiluzeko gañean alako argitasun bat. Arriturik argi artaz garai artan, ikusi nai du zer den eta badoa ixil ixila mendi gora. Oartzitzen da urbildu denean sasi baten atzean. Zer du ikusten?

Su audi bat, eta suaren erdian AKER bat, geldia geldia, inguruan dabilzan jendeeri begira ausmarean. Suak ez dio miñik ematen. Eztu erretzen. Arrigarria!

Inguruan jende anitz, gizon, gazte, zaar eta gazte. Eta oraindik atsoz eta neskaz leer airean eldu alde guzietatik. Txalo ugari neska gazte bat lurrean pausatzen denean. Eta nor da ori? Manuelen arreba, Mari-Joxepa. Denok inguratzen dute, eta akerrak ere janbaka bere agurra egi-ten dio. Denen gain dela iduri du. Bi mutil gazteek korona bat ezartzen diote buruan, urrezkoa, eta manto dirdiratsu bat lepotik beiti.

Orduan txistulari sail bat asten da soñu jotzen eta an dauden guziak dantzari, zaar eta gazte, eder eta itsusi. Mari Joxepari ondolik pasatzean agur egiten diote, baita akerrari ere.